

La ruta universitària que va apadrinar Fuster

En l'Any Fuster, les activitats sobre l'intel·lectual de Sueca proliferen arreu del territori. Poc se n'ha parlat, però, de les rutes universitàries de principis de la dècada dels seixanta, una iniciativa que, inspirada en les experiències de França i Catalunya, aplegà el jovent valencià amb inquietuds socials i nacionals. Fuster fou un dels padrins de la primera ruta, una de les moltes iniciatives que contribuï a articular, posteriorment, els primers moviments polítics compromesos amb el país. Enguany es compleixen seixanta anys de la primera ruta, a Olocau (Camp de Túria).

Text **Violeta Tena** @violetatena

Quin no haja estat mai a Olocau quedarà impressionat per la immensa penya que protegeix el bagot de cases als seus peus. La penya Ali-Maimó, en diuen. A la posta de sol, els raigs de llum li confereixen una tonalitat roja d'una bellesa adusta. Aquesta estampa és la que es degueren trobar l'any 1962 la setantena de persones, majoritàriament joves, que van participar en la primera Ruta Universitària, un episodi poc conegut de la història contemporània i que, tanmateix, va contribuir a articular políticament i socialment el nacionalisme valencià. El nucli dels participants el conformaven estudiants universitaris, però no només. També hi participaren mestres, obrers i llauradors.

Consistí, com es pot intuir, en una caminada on els participants eren invitats a dialogar sobre

temes diversos en grups d'unes deu persones. Amb la seua presència, els catalans Max Cahner, el pare Ballarín o Miquel Tarradell apadrinaren la iniciativa, que va tindre com a colofó un parlament de Joan Fuster. Aquella ruta i les altres que hi seguirien va "contribuir a ampliar el radi d'acció dels incipients moviments nacionalistes més enllà de la universitat", rememora Vicent Álvarez, que en fou un dels impulsors. La primera ruta va tenir lloc entre Llúria i Olocau el 3 i 4 de març de 1962, és a dir, ara fa tot just sis dècades. "Teníem la consciència d'estar fent quelcom d'important", rememora Eliseu Climent, que en fou també promotor. Anys a venir succeiria la fundació de la MOSCA i del Partit Socialista Valencià. Res de tot això no s'explica sense el germe de les rutes.

Anem, però, a pams. Perquè les rutes universitàries del País Valencià emulaven l'experiència catalana de la segona meitat de la dècada dels cinquanta. És exactament el 1957 quan l'Acadèmia de la Llengua Catalana i el col·lectiu Cristians Catalans promouen la primera de les rutes, una experiència que, alhora, s'inspirava en França. Estem, al capdavant, en plena dictadura, però en la universitat i els ambients acadèmics i polítics comencen a obrir-se algunes esclotxes. L'Església catalana contribueix, de forma decidida, a ampliar aquests clevills. Jaume Vicens i Vives, Raimon Galí, Jordi Pujol o Josep Benet són algunes de les personalitats que actuen de piqueta. És a Montserrat que es fan aquelles rutes, en les quals participen joves amb inquietuds nacionals.

La primera de les caminades va tenir lloc el 1957 i consistia a pujar a peu des de Monistrol fins al santuari, on, distribuïts en diversos locals, podien discutir de tot allò que de Barcelona estant no podien discutir. "Les rutes foren un canal eficaç d'intervenció dels estudiants cristians i catalanistes en l'efervescència democràtica de

ARXIU JOAN FUSTER

la universitat d'aquests anys i, alhora, un marc de coneixença i convivència entre estudiants de diferents procedències i tendències que ajudà a enfocar conjuntament el treball a l'interior de les facultats", escriu Josep M. Colomer a *Estudiants*. Fou una eina de sensibilització i captació de simpatitzants i militants; una baula necessària, al cap i a la fi, per explicar tot el que s'esdevindria posteriorment: la Caputxinada, la campanya "Volem bisbes catalans"...

L'altra ruta valenciana

Fou d'aquell mirall català que sorgí en cercles universitaris valencians la idea d'organitzar quelcom de similar. Perquè també a València, com a Barcelona, alguna cosa havia començat a bellugar-se. Tot i que de forma més tardana, també a la Universitat de València comencen a articular-se els primers moviments d'oposició al règim franquista, encarnat dins l'espectre universitari en el Sindicat d'Estudiants Universitaris. És l'any 1957 que es crea la primera organització del PCE a la Universitat de València, per

bé que aquesta és desarticulada salvatgement el 1959. La maquinària contestatària, tanmateix, s'havia posat en marxa. És el 1960 que un nucli universitari valencià dona carta de naturalesa al Moviment Social Cristià de Catalunya (què en l'argot intern del grup es coneixerà com la MOSCA). Allà hi ha Eliseu Climent, Ferran Zurriaga, Joan F. Mira, Ferran Martínez Navarro i Vicent Álvarez.

En bona mesura, la idea de crear la MOSCA naix després de l'anomenat "viatge dels 13", una mena d'excursió patriòtica de joves valencians a Catalunya, auspiciada en part per Joan Fuster la Setmana Santa de 1960. Allà, aquells joves estudiants van veure en primera persona l'efervescència del moviment opositor i l'articulació d'un catalanisme cívic, però també polític. "El viatge a Catalunya suposà un canvi de rumb nacional del País Valencià", explica Eliseu Climent. No cal passar per alt tampoc la influència que professors universitaris procedents del Principat com ara Joan Reglà, Emili Giralt, Miquel Tarradell o Miquel Dolç tenen sobre tot aquell jovent.

UN MESSIES ANOMENAT FUSTER. Als peus del monestir de Portaceli, Joan Fuster va fer el seu parlament davant els joves.

ARXIU JOAN FUSTER

→ “La creació de la MOSCA suposarà una de les novetats polítiques més significatives en el País Valencià dels anys seixanta, ja que és evident que s'està creant un nacionalisme polític de nou signe, modern, l'origen del qual està en la connexió de grups d'estudiants universitaris amb Catalunya, i que res no tindrà a veure amb el valencianisme anterior a la Guerra Civil (...). Aquest grup de nacionalistes assentarà una nova concepció del que suposa la identitat del País Valencià, abans fins i tot que Joan Fuster publiqui *Nosaltres, els valencians*, el 1962”, escriu l'investigador Benito Sanz, que ha estudiat en profunditat els moviments estudiantils de l'última etapa del franquisme. La MOSCA es transformarà en els anys següents primer en Acció Socialista Valenciana i després en el Partit Socialista Valencià.

El trio organitzador

Així doncs, a partir dels anys seixanta, el nacionalisme valencià postfranquista té dues vies d'expressió legals: els aplecs de la joventut (el primer se celebra a Lliria l'octubre de 1960) i les rutes universitàries. Eliseu Climent, Vicent Álvarez i

Ferran Zurriaga són el trio que es posa al capdavant de l'organització d'aquesta darrera iniciativa. El primer, que ha participat en “el viatge dels 13”, s'encarrega dels contactes amb Catalunya; al segon li correspon l'organització de les temàtiques i els grups; al tercer, que és natural d'Olocau, destí de la primera ruta, li recau la responsabili-

El nacionalisme valencià postfranquista va tindre dues vies d'expressió legals: els aplecs de la joventut i les rutes universitàries

tat d'organitzar tota la logística que comportava acollir una setantena de persones. “Érem un grup de gent jove, molt dinàmic i entusiasta”, explica Zurriaga, que va haver de fer mans i mànegues per donar cabuda a aquella gernació, en casa dels seus familiars o en el mateix castell del poble. A Joan Fuster, a qui tots consideraven un VIP, el van posar a dormir al llit que habitualment utilitzava la tia Maria.

ARXIU JOAN FUSTER

Qui participà? La llista és llarga i inclou noms d'estudiants com Ferran Martínez, Lluís Aracil, Carles Jorro, Rafael Mansanet, Enric Solà, Valerià Miralles, Pau Varela, Alfons Cucó, Pilar Duarte, Manolo Ardid, Jaume Pérez Muntaner, Tere i Pilar Vela, Mari Carmen Mira, Enric Tàrrega, Ricard Pérez Casado... A tots ells calia sumar grupúscules de nacionalistes de Sueca, Cullera, Alcúdia i la mateixa Olocau, atès que les jornades volien ser, al cap i a la fi, un espai de convivència i intercanvi que servira, també, per eixamplar la base d'aquell moviment intel·lectual, cívic i polític. "Érem persones de procedència molt diversa, però teníem preocupacions i interrogants en comú", explica Vicent Álvarez.

Uns padrins de luxe

Procedents de Barcelona, i per intermediació d'Eliseu Climent, hi assistiren Max Cahner, Ramon Bastardes (tots dos fundadors d'Edicions 62), Eulàlia Duran, Eulàlia Aguilera, Miquel Taradell, mossèn Ballarín i Jaume Casajoana. En la llista que aleshores confeccionaren Climent,

Zurriaga i Álvarez hi havia una darrera categoria d'assistents: els anomenats "senyorets". En la llista hi figuraven Joan Fuster i el periodista Vicent Ventura. "Per a nosaltres, la seua presència era una manera de recolzar-nos i de refermar-nos en les nostres inquietuds", indica Eliseu Climent

En aquella primera edició, la ruta constà de dos dies. El primer, els participants es traslladaren fins a Lliria en tren, un trajecte que s'encarregà de costejar el patriarca del valencianisme Adolf Pizcueta. Ja a la capital del Camp de Túria, i havent dinat, Vicent Álvarez (a qui els col·legues batejaren amicalment com "el generalito" per les seues tasques organitzatives) els distribuï en grups d'entre vuit i deu persones amb l'objectiu que durant el trajecte abordaren alguna qüestió en profunditat. "Era un espai de reflexió i de conscienciació social i nacional", rememora Álvarez, que ja havia participat en una ruta universitària a Catalunya en els anys precedents. Es tractava, al capdavant, d'emular l'escola peripatètica de l'antiga Grècia.

A poqueta nit, els excursionistes van fer cap a Olocau i l'endemà va tenir lloc una missa dialogada amb el rector Mario Viñuelas. No s'ha de passar per alt que aquella és una etapa on una part del cristianisme progressista participa en tot aquell moviment de pressa de consciència. A continuació, tot el grup continuà la caminada fins al monestir de Portaceli, on va tindre lloc un parlament del mateix Joan Fuster. El de Sueca, que acabava de publicar *Nosaltres, els valencians*, ja era, a aquelles altures, una persona profundament admirada en els cercles nacionalistes. Les rutes, doncs, esdevingueren un espai de discussió i reflexió, un espai propici per al desenvolupament del nacionalisme valencià, una fase iniciàtica per al posterior enlairament d'altres projectes. Encara, en els dos anys següents tindrien lloc altres dues rutes: la segona a Simat (Safor), d'on era natural Rafael Mansanet, i on van poder fer una reunió dins el mateix monestir de la Valldigna, que aleshores era un magatzem de taronges. La tercera i darrera va tenir lloc el 1964 al Desert de les Palmes, a Benicàssim (Plana Alta). En aquell punt, ja s'havia constituït l'Agrupació Democràtica d'Estudiants Universitaris (ADEV) i el Partit Socialista Valencià (PSV). Aquells joves havien començat a fer-se grans i a entomar responsabilitats de més volada. ●

ALS PEUS DEL MONESTIR

En la segona jornada de la primera ruta de 1962 els participants van caminar d'Olocau a Portaceli.